

Мистецтво. Література. Художній образ.
Літературний процес...

- **Мистецтво** – одна з «**проекцій людини**» складник духовної культури людства, яка «проекується» на нескінченну множинність площин людської суті. Мистецтво є засобом художнього **осягнення** та естетичного **переживання** світу, **перетворення** його, джерелом творення нової дійсності; і виявом ігрової **сутності людини**, ...її творчої енергії; і ...посередником у так званих сакральних діях, у ритуалізації та карнавалізації життя; і дійовим **інструментом** виховання й розбещення, мобілізації та деморалізації...» (А. Ткаченко). Навряд чи можливо дати всебічне визначення. Наприклад, мистецтво з античних часів: драма, скульптура, архітектура... згодом отримали спільну назву «мистецтво», на ряду з «техне» (столярна справа, ткацтво, землеробство, приготування їжі, обробка заліза тощо.)

КОЛІЗЕЙ.

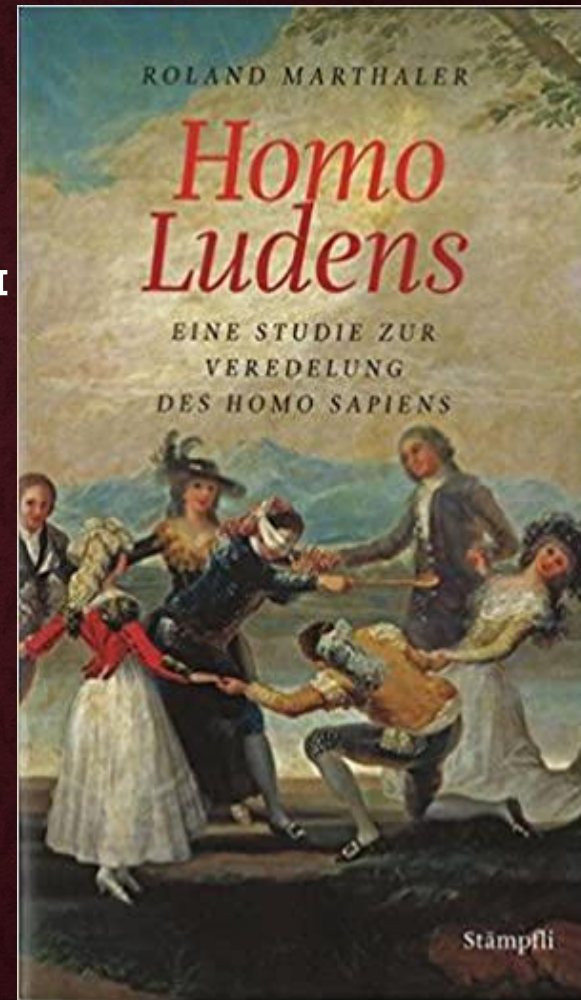
Древнеримская публика любила кровавые зрелища не только на гладиаторских боях, но и на обычных театральных представлениях. Если по ходу действия актёр должен был погибнуть, его могли в последний момент заменить на приговорённого к казни преступника и убить прямо на сцене.

- Принципово різні і підходи до мистецтва: дар Божий (абсолютна творча свобода, відсутність страху, колосальні глибини, мистецтво «на вічність») і професійна діяльність (фінансова еквівалентність, робота на продаж). Кожна історична доба долучилася до спроб визначити не тільки поняття «мистецтва», але і його призначення, очевидно, множинності поглядів не уникнути (мистецтво – форма суспільної свідомості, яка у конкретних образах орієнтується на певні ідеали, або навпаки (тільки естетичні ідеали). Або погляд на мистецтво як на гру: Ф.Шіллер про походження образотворчого мистецтва від «інстинкту гри». Й.Гейзінга «Homo ludens»: гра як провідна форма діяльності (мистецтво, культура) людини: «...буйна гротесковість танцювальних масок...потворні

тотемних стовпах, магічна плутанина орнаментальних мотивів, карикатурні спотворення людських і звіриних фігур – усе це неминуче навіює припущення...гра – точка, з якої виросло мистецтво...».

- Щодо призначення мистецтва – «пастка» для будь-якої однозначності, одновимірності... ситуація ускладнюється тим, що різні види мистецтва мають відмінне призначення. Базове питання: «мистецтво для мистецтва» або конкретне практичне значення. Згідно І. Франко: «...доведення до найвищої досконалості мистецтва...досягатиме завдань та цілей, які на нього покладають – виховної, естетичної, пізнавальної, аксіологічної, моделюючої, комунікативної, терапевтичної, гедоністичної, пропагандистської тощо». Зазначимо, що перелік призначень коливається залежно від доби (постмодерн навряд чи реалізує вищезазначене, однак, розважальна функція реалізована)

- Основа будь-якого мистецтва – **художній образ** (єдність форми та змісту; відображує дійсність. Найдрібніший елемент мистецтва. Художньо-образну природу у мистецтві має все: образ людини – персонаж, образ події – сюжет, образ природи – пейзаж..)

Художній образ – естетична категорія, котра характеризується низкою ознак:

- Художній образ завжди вигаданий (уява автора, фантазія);
- Конкретний та узагальнений одночасно (об'єднуються індивідуальні риси з загальними, наприклад, образи літературних красунь: Есмеральда «Собор...» В.Гюго, Елізабет Беннет «Гордість і упередження» Дж.Остін, Скарлет «Звіяні вітром» М.Мітчел...)
- Суб'єктивний (автор неминуче відображується у своїх худ. образах; на рівні почуття, думки... Наприклад, естетизм О.Вайлда та образ Доріана Грея)
- Емоційний (по-різному виражено; **експресіонізм: Готтфрід Бенн, Альфред Деблін, Георг Траклъ, Леонід Андрєєв та ін.** Поетика вираження – ключова художня мета експресіоністів.)

- Оскільки, художній образ – базова категорія естетики і літературознавства також, вона і є **конкретно-чуттєвим та індивідуально-предметним** результатом творчості (зазначені ознаки характеризують об'єктивну дійсність). Антична поетика зафіксувала таке уявлення про мистецтво як «наслідуванням життя» - мімізис (Аристотель Поетика. Шлегель Естетика). Принцип наслідування передбачає обов'язкове «перетворення» того, що зображується. Художня реальність - псевдореальність, «нова» реальність, в якій органічні зв'язки не визначаються життям, а підкорюються художнім закономірностям (нескінченні варіації життєвих можливостей), «вторинної» реальності (на думку, Й.В. Гете «Про мистецтво», «створеною почуттями та думками»). Наприклад:

Капітан Джек Горобець –

Джонні Депп

(«Пірати Карибського моря»

2003-2017)

Ще варіант: «Аватар» 2009(комікси Дж.Кемерона) у головній ролі Джейка Саллі – Сем Уортінгтон.

Процес творення «вторинної» художньої реальності оминає прозаїчні закони людського існування, оскільки керувати умовною реальністю можна лише поетичними законами. Які відображують та виражають естетично гармонію особистості і світу, наряду з дисгармонією, хаосом, розладом. Художній образ пов'язує все з усім (час, простір), коментує події. Літературний художній образ відрізняється словесною (зовнішньою) та змістовною (внутрішньою) формою від образів інших видів мистецтва.

Отже, **художній образ** – створена за допомогою уяви, конкретна, узагальнена картина життя, в котрій виражені авторські ідеали, і котра викликає естетичні емоції...

Відомо, що походження мистецтва безпосередньо пов'язано з синкретизмом, антропоморфізмом, пантеїзмом, тотемізмом, анімізмом, фетишизмом... Можемо згадати давньогрецьких муз: Кліо (історія), Уранія (астрономія), Калліопа (героїчний епос), Талія (комедія), Ерато (любівні пісні), Евтерпа (лірика), Терпсихора (танець)...

Сьогодні мистецтва продовжують класифікувати за Лессінгом («Лаокоон, або про межі малярства і поезії» 1766р.) на:

Просторові: скульптура, живопис, графіка, архітектура, графіка, фото

Часові: музика, спів...

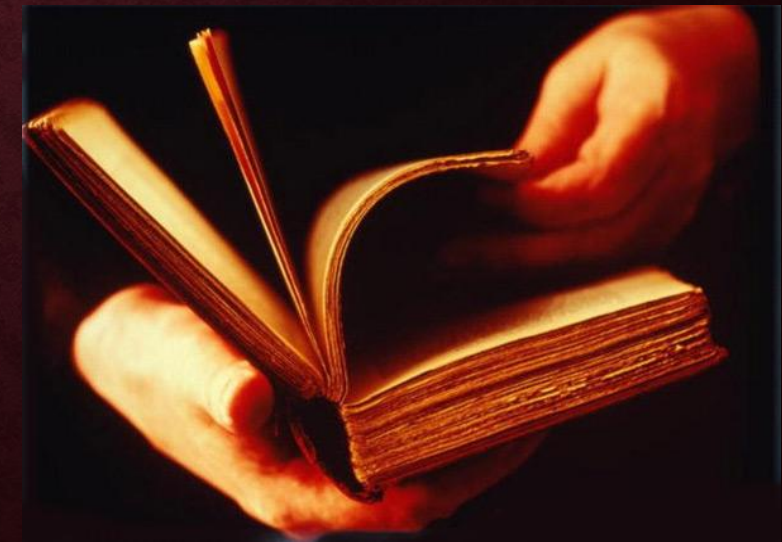
Просторово-часові: хореографія, театр, кіно, цирк, література...

- Враховуючи недосконалість класифікації, нескінченні спроби ієрархізувати)) мистецтва існують і інші критерії типологізації видів мистецтва: **рецепторна класифікація** (слухові: музика..., зорові: живопис..., синтетичні: кіно, театр), в основі класифікації художній матеріал: прості види мистецтва (література, музика, живопис...) та синтетичні (театр, кіно...)
- **Щодо літератури, загальна думка – найбільш універсальний вид мистецтва, який характеризується:**
 - опосередкованим сприйняттям (треба залучити фантазію, уяву...);
 - словесна форма (зовнішня форма літературного твору, яка об'єднує такі сфери як філософію, психологію, лінгвістику... з літературою);
 - двоплановість, діалогічність (автор-читач та їх стосунки);
 - широта (просторова: будь-яка локація (трансцендентальна), часова: майб., тепер., минуле);
 - об'ємність (пишуть письменники про все, почуття, стани, думки, стосунки...)

Література може все. Володіє колосальною владою.

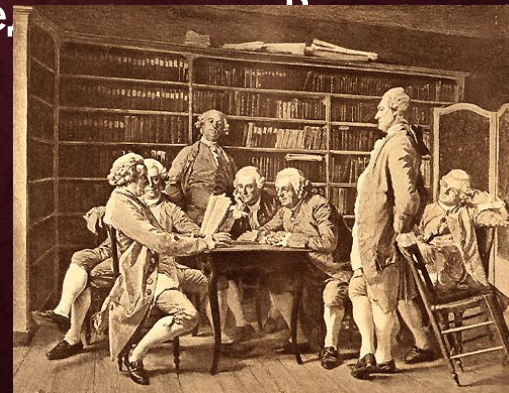
Головне – читати!

ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС

ПОСТАЄ У ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРЕННЯ ТА СПРИЙМАННЯ, А ТАКОЖ ФУНКЦІОНУВАННЯ РІЗНОРІДНИХ ЯВИЩ У СВОЄМУ ЧАСІ Й СПІВВІДНОСНО З ПОПЕРЕДНІМ І НАСТУПНИМ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИМ КОНТЕКСТОМ.

- **Напря́м** – категорія літературного процесу, форма стильової єдності. Історико-типологічна спільність, зумовлена подібністю духовних, історичних, соціальних, психологічних та інших факторів. Наприклад, класицизм, реалізм, модернізм, романтизм, натуралізм, сентименталізм.
- **Течі́я** – (вужча в межах напрямку) спорідненість творчих принципів на основі схожих естетичних засад. Наприклад, символізм, дадаїзм, сюрреалізм, імажизм, футуризм, акмеїзм...
- **Стиль** – спосіб організації форми, художній «почерк» письменника (індивідуально-авторський стиль). Стиль Пруста, Кафки, Гельдерліна, Вітмена, Чапека, Ролана...
- **Культурно-історичні епо́хи**
Новий час, Новітній час.

Літературні напрями:

- **Класицизм** (др.пол 17-18 ст.,) Н.Буало «Поетичне мистецтво»1674); антична література; представники: Ф.Малерб, П.Корнель, Ж.Расін, Ж.Б.Мольєр, Ф. Ларошфуко, Ж.Лабрюєр, Вольтер, Д.Дідро та ін. Риси: ієрархія жанрів, стилів, тематики, персонажів, принцип «3 єдностей»: місце, час, дія; розум – первинна сутність людини, антропоцентризм, конфлікт – обов'язок перед державою та особисті почуття, антична літ-ра – взірець для наслідування. Межі естетичних модальностей чітко фіксовані, ніякої динаміки...

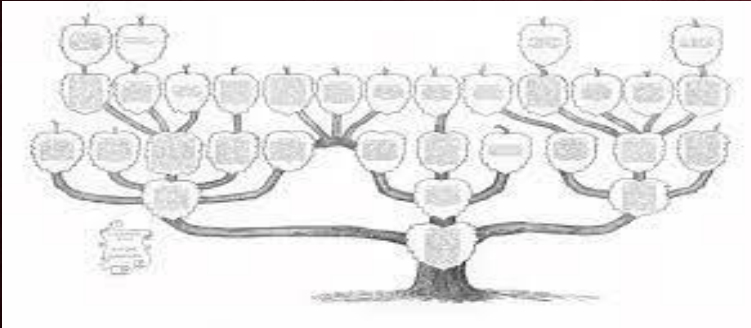
СЕНТИМЕНТАЛІЗМ (ДР. ПОЛ 18 СТ.- ПОЧ. 19 СТ.) «ПЕРЕДРОМАНТИЗМ», К.РІВ, А. РАДКЛІФФ, С.РІЧАРДСОН, Й.ГЕТЕ (РАННІЙ «ВЕРТЕР»), ДЖ.ТОМСОН, Е.ЮНГ, Т.ГРЕЙ ТА ІН. РИСИ: ІНТЕРЕС ДО ВНУТРІШНЬОГО СВІТУ ЛЮДИНИ, ПОЧУТТІВ; ЗВИЧАЙНИЙ ГЕРОЙ – МІЩАНИН, ЖИТТЯ ЗВИЧАЙНЕ, БЕЗ «ВЕЛИКОЇ ІСТОРІЇ», ПЕРЕХІДНИЙ НАПРЯМ ВІД КЛАСИЦИЗМУ ДО РОМАНТИЗМУ, БАГАТО ПОДІБНОГО З РОМАНТИЗМОМ, КУЛЬТ ПРИРОДИ, СІЛЬСЬКЕ ЖИТТЯ, МІСТО – АНТИПРОСТІР, ДИДАКТИЗМ, ЗАВЖДИ ДОБРО ТОРЖЕСТВУЄ НАД ЗЛОМ, ІДЕАЛІЗАЦІЯ ПРОСТОГО ЖИТТЯ ТА СВІТУ – КОНФЛІКТ, СПОВІДАЛЬНІСТЬ, ГОТИЧНА ЛІТЕРАТУРА ПОЧИНАЄ ФОРМУВАТИСЬ...

- **Романтизм** (рубіж 18-19 ст) Ф. Шеллінг «вічне мистецтво», В. Гюго, Ж.Санд, О.Дюма (батько), Новаліс. Л.Тік, Г.Клейст, Т.Гофман, Г.Гейне, Ч.Лем, Б.Шеллі, Дж.Байрон, Л. Хант, С.Колрідж, Р.Сауті, В.Скотт, Ф.Купер, Г.Мелвілл, А.Міцкевич та ін. Риси: поетичний експеримент, фантастичне, надзвичайне, загадкові персонажі, готика (жах), світ розумом не осягнути, звідси цінність чуттєвого досвіду, жанр роману, мистецтво – вища форма пізнання, музика, незавершеність текстів (по аналогії до світу), естетизація християнства...

- **Натуралізм (др. пол 19 ст.)** Е. Золя, Е. та Ж. де Гонкури, Дж. Гіссінг, А. Стрінберг, А. Доде, Ж. Гюїсман, Г. Мопассан, Т. Драйзер, Дж. Лондон, К. Гамсун та ін. Риси: спадковість, генетика визначають людину, сильна здорова чуттєвість, фізіологічність, проблематика – історична+динаміка фізіологічних станів, жорстка фізіологічна детермінація...

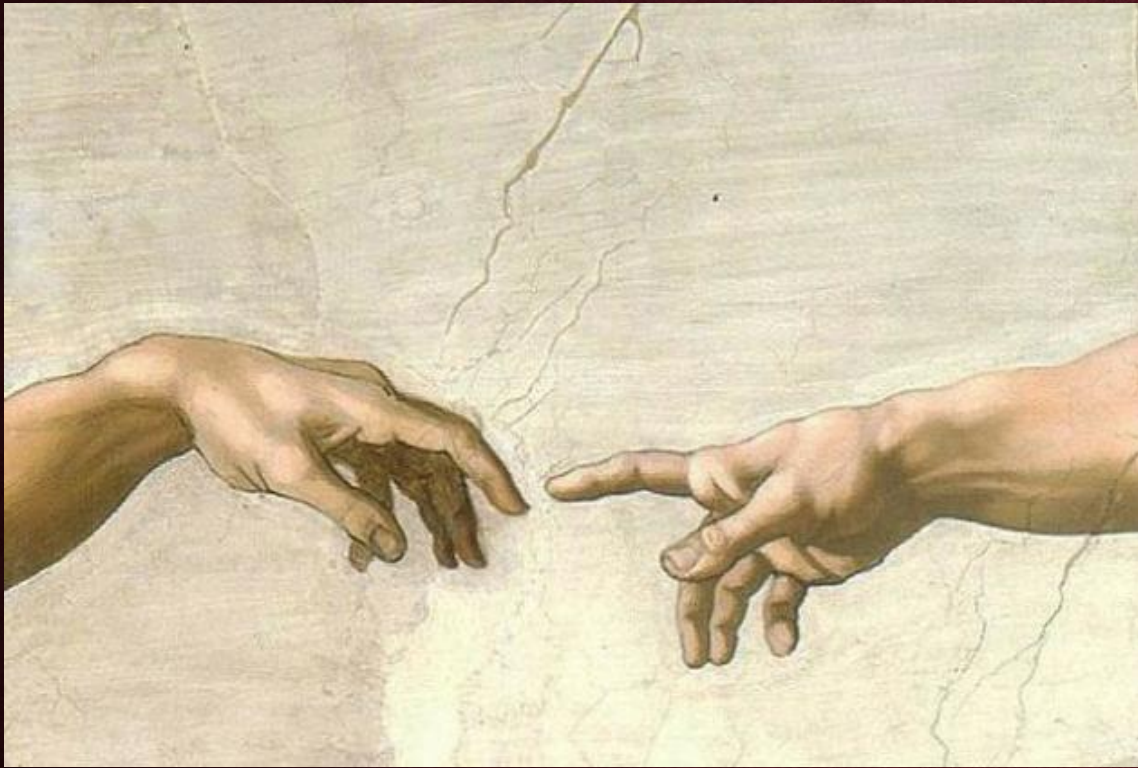
Реалізм (1820-30 роки 19 ст.- поч.20 ст.) – інтерес до складної неоднозначності, багатомірності життя, протистоїть ідеалістичному мисленню, контрастність: високе-низьке, егоїзм-жертвність, соціальний детермінізм, відчуття втрати ціннісної системи, спроби жити без неї (Ж.Дюбуа...), мета мистецтва – «просвітлення» реальності, викриття пороків, етична проблематика, психологізація, широкий спектр літературних персонажів... О.Бальзак, Г.Флобер, Ч.Діккенс, М. Твен, Г.Курбе, Ф.Стендаль, В.Теккерей, П.Меріме...

Модернізм (кінець 19 ст – пер.пол. 20 ст.) – криза християнської доктрини, «смерть бога», загибель гуманістичної ціннісної системи, апокаліптичність, декадентство, експерименталізм, пошуки нового, синтез мистецтв, розмаїття художніх індивідуально-авторських стилів, НТР, історичний контекст – суцільні катастрофи, тоталітаризм, знецінення особистості – «гвинтик», звідси активність жанру антиутопії, часо-просторові зміни (міфологізація), міфопоетика...

Дж.Джойс, М.Пруст, Ф.Кафка, Б.Брехт, Г.Аполлінер, Р.Рільке, Т.Еліот, Е.Гемінгвей, Е.Паунд...

Постмодернізм...

- Мікеланджело «Створення Адама» (1511-1512)

Каров (вимовляється як [капай-йоу]) — це бойовий клич, що походить з коміксів.

Значення: персонаж активував чит-код та став невразливим для супротивника. Якщо ви крикнули «**Каров!**» перед будь-яким вчинком, ви автоматично виконаєте його успішно.